P R E S S M E D D E L A N D E

Statstjänstemannaförbundet

Stockholm 1999-11-17 sidan 1(1)

Tystnad, stress och obetald övertid i staten

En utbredd tystnad på arbetsplatserna, ökande fysiska och psykiska besvär och ett kraftigt växande övertidsberg – till stor del bestående av ”svart” övertid. Så ser arbetsmiljön ut i staten, enligt en SCB-undersökning som Statstjänstemannaförbundet genomfört.

Rapporten redovisas på ett lunchseminarium kl 12 30–13 45 i dag i Norra Latin. Vid seminariet deltar även ST:s arbetslivspristagare, läkaren Christina Doctare.

4 400 ST-medlemmar i Statstjänstemannaförbundet har fått frågor om

- erfarenheter av och hot om nedskärningar
- krav och inflytande i arbetet
- socialt stöd och relationer i arbetet
- datoranvändning
- utbildning
- kontakter med allmänheten
- psykiska och fysiska besvär
- arbetstider
- yttrandefriheten på arbetsplatsen

Lågt i tak!

Det är lågt i tak på de statliga arbetsplatserna. Över 60 procent av medlemmarna menar att det inte finns ett öppet klimat för synpunkter på arbetsplatsen. Det har heller inte blivit bättre de senaste fem åren, visar denna studie av statstjänstemännens arbetsmiljö. Cirka en fjärdedel av medlemmarna säger att de har blivit lägre i tak när det gäller att framföra kritiska uppfattningar internt på arbetsplatsen. Nästan 30 procent säger samma sak om att offentligt föra fram kritiska uppfattningar om hur verksamheten fungerar.

På flera viktiga områden anser många medlemmar att man inte skulle kunna föra fram kritik ”utan att ligga illa till”. Det gäller till exempel:

Kritik beträffande brister i arbetsledningen (32 procent)
Orättvisor i eller dåliga beslut angående tjänstetillsättningar (27 procent)
Brister beträffande verkets/bolaget ledning (26 procent)
Ekonomiska oegentligheter som överordnade har ansvar för (22 procent)

Statstjänstemannaförbundet, Box 5308, 102 47 Stockholm
Besöksadress: Sturegatan 15. Tel 08-790 51 00 Fax 08-723 03 55

Kritiker kan till exempel straffas med uteblivna löneökningar, sämre arbetsuppgifter eller genom att förbigås vid tjänstetillsättningar.

Den lojale statstjänaren – alltid redo!
Samtidigt som man har svårt att framföra kritik ger undersökningen en tydlig bild av den lojale statstjänaren som verkligen ställer upp för sitt uppdrag. Fyra av tio jobbar utöver normal arbetstid någon gång varje vecka, tre av tio säger dessutom att de inte får kompensation – i tid eller pengar – för all den tid de arbetar. I realiteten innebär detta att man jobbar gratis, ”svart övertid”, eller, om man så vill, självmant sänker sin lön!

Orsakerna till att man jobbat utöver sin arbetstid utan ersättning är många. Lojaliteten med arbetsuppgifterna dominerar helt klart. Så gott som samtliga anger detta som skäl och nio av tio att ”det förväntas att man tar ansvar för sina arbetsuppgifter”. Lojaliteten med arbetskamrater och arbetsledning är andra skäl. Än värre är att omkring en fjärdedel uppger att budgeten inte rymmer övertidsersättningar och att det är meningslöst att begära ersättning för det kommer ändå inte att beviljas.

Utmärkande för de senaste årens statliga förvaltning har varit de ständiga nedskärningarna, omorganisationerna och personalförändringarna. Under de tre senaste åren har närmare åtta av tio medlemmar i ST arbetat på arbetsplatser där det förkommit neddragningar eller andra personalförändringar. Nedskärningarna har lett till en stor press i det dagliga arbetet:

- 64 procent av medlemmarna instämmer helt eller delvis i att de har alldeles för mycket att göra
- 60 procent uppger att arbetet varje dag kräver hela uppmärksamheten och koncentrationen
- 48 procent svarar att de varje vecka har så stressigt att de inte hinner prata om eller ens tänka på något annat än arbetet
- 40 procent uppger att de varje vecka är tvungna att dra in på luncher, arbeta över eller ta med jobb hem

ST:s medlemmar arbetar med att verkställa demokratin. Därför är det viktigt även för medborgarna att de anställda i staten har sådana arbetsvillkor att man kan göra ett fullgott arbete. Men av ST:s medlemmar har 30 procent en konstant ("varje vecka") känsla av upprördhet eller uppgivenhet "därför att man på arbetsplatsen inte kan klara sitt uppdrag på ett fullgott sätt".

Vilka besvär och reaktioner drabbas man av som kan sägas hänga samman med arbetsmiljön? De frågor som ställts i undersökningen på detta område är de som SCB använder i de återkommande Arbetskraftsundersökningarna, och som ger besked om arbetsmiljörelaterade besvär. Eftersom frågorna tidigare ställts av SCB har vi möjlighet att jämföra med motsvarande uppgifter för ST 1995/97 och dessutom med alla sysselsatta 1995/97.

Överlag har bilden över besvär förvärrats sedan den tidigare undersökningen. Jämfört med alla sysselsatta för tre år sedan är ST-medlemmarnas arbetsmiljö inte bättre utan sämre än genomsnittet av alla sysselsatta. Nästan hälften har svårt att koppla av tankarna från arbetet när man är ledig, lika många har ont i ryggen eller i axlar och armar. Var fjärde ST-medlem har svårt att sova, därför att tankar på jobbet håller en vaken.

Kanske mest skrämmande är att den psykiska pressen ger så starkt utslag på hur vi mår rent fysiskt. 60 procent av ST:s medlemmar, som till övervägande delen är så kallade stillasittande kontorsarbetare, är kroppsligt uttröttade efter arbetet! Andelen har nära nog fördubblas på tre år!

ST kommenterar:

– Ett grundläggande krav utifrån undersökningens resultat är att nedskärningarna i staten måste upphöra. Nedskärningarna har skadat våra medlemmars hälsa. Dessutom leder de inte till några besparingar i statskassan, eftersom kostnaderna enbart flyttas mellan olika konton. De leder också till en ineffektivare statsförvaltning och sämre kvalitet i de tjänster vi utför, konstaterar ST:s förbundsordförande Lisbeth Eklund.

– Vi kräver också utbildning av anställda och chefer i staten om rätten att framföra kritik, om offentlighetsprincipen och innebörden i meddelarskyddet. Ett annat självklart krav är att konsekvenserna för arbetsmiljön analyseras när nya verksamheter startas, vid organisationsförändringar och vid införande av ny teknik, avslutar Lisbeth Eklund.

Enkätundersökningen genomfördes under september–oktober 1999 och besvarades av 70 procent av de utvalda medlemmarna. Undersökningen innehåller även en specialstudie av några av ST:s avdelningar med särskilt omfattande medborgarkontakter.

Rapporten går att hämta från ST:s hemsida: www.stmf.se

För ytterligare information kontakta
Lisbeth Eklund, förbundsordförande ST 070-665 52 98
Ann Dahlin, pressekreterare ST 08-790 51 64, 070-564 5164